

Дра. Ђ. Аугустіновіћа

MISLI

о іліроском

PRAVOPISU

s tablicom glagolskih i ćirilski slovah.

Дра. Ђ. Аугустіновіћа

MISLI

о іліpском

PRAVOPISU

s tablicom glagolski i ćirilski slovah.

U BEČU,
u šmidovoj štamparii.
1846.

errando discimus.

ДОБРОЈ СТВАРІ

posvetjuje

dobra volja.

Pia desideria.

Najsvèršenii pravopis bio bi onaj, koj bi:

1. jedan jedini bio za svekolike narode ovoga světa,

2. kojim bi se pisalo ne samo najbèrže i najlakše, nego koj bi i slova u svakom obziru naočita imao.

3. u kojem, kao n. p. u staroslavjanskoj azbuki nebi bila nikakva razlika medju malim i velikim slovima, jer i u govoru niti izgovara, niti može izgovoriti itko veliko slovo drugčie, negoli malo.

4. koj bi imao i za pisanje i za štampu jednaka slova, kao što imadu n. p. današnji gèrci.

o etimologii (korenoglasju.)

koliko bi olakšavao čisto etimologični pravopis ne samo učenje svih slavjanski narěčjah, nego koliko bi i u pisanju sjedinjavao sve slavjane, lahko ćemo uviditi, kad promislimo, da bi bio samo onaj pravopis čisto i svèršeno etimologičan, koj bi složio sve slavjane u toliko, da sve,

što je u svim slavjanskim narěčjima srodno, ima svoje zajedničko slovo, koje bi svaka slavjanska grana na svoj način mogla čitati. slovo n.p.

шт *morao bi čitati staroslavjan* шт (мошт)

rus		ч	(мочн)
ilir		*ć*	(*moći*)
poljak		*c*	(*mocy*)
čeh		*c*	(*moci*)

rod. jednobr.

жд *morao bi citati starosl.* жд (рождєнъ)

rus		ж	(роженъ)
ilir		*dj*	(*rodjen*)
poljak		*dz*	(*rodzony*)
čeh		*z*	(*rozen*)

tèrp. pros. pric.

itd. itd.

o blagoglasju.

mnogo lakše može se pisati po blagoglasju nego po etimologii. svaki, koj bi htěo pisati čisto po blagoglasju, morao bi se čvèrsto dèržati samo jednog jedinog pravila, t. j. onoga: „piši kako izgovaraš“. po tom pravilu moralo bi se svako svojstveno izgovaranje samoglasnikah razlikovati u pisanju svejedno kao u izgovaranju, zato bi i od čistoga n. p. aa itd. morao se razlikovati u roditeljnom padežu višebroja onaj a itd. na poslědku rečih, koga veća

strana našega naroda zateže, a manja bèrže izgovara, i mēsto zatezanja h pridaje. to bi se moglo naznačiti u pisanju piknjama možebiti najbolje, n. p. ovako: a itd. jer se piknje kod toliki naši slova nalaze (c,f,g,i,k,r,s,v,x,y,z); što nam dokazuje, da svojstvo naši slova piknje posve dobro podnaša.

osim ovoga moglo bi se i svako ostalo različno izgovaranje samoglasnika n. p. bog, bože, itd. u pismu naznačiti, kao što to vidimo kod gèrka, koji poradi dvojakog zanešenja imadu i dvojaka slova n. p. o i ω itd. no da se neporodi sumnja u smislu, rēdko su kod nas potrēbita dva slova za jedan samoglasnik; zato je možebiti bolje, zadovoljiti se dosadašnjim načinom pisanja, po kojem se ondē, gdē je potrēbito aksanima (čèrknjama) naznačuje različito izgovaranje samoglasnika; jedino bi se možebiti moglo pomisliti o tom, kako bi se samoglasnik s aksanom slio u jedan biljeg, da se š njim ujedno može napisati.

o mēšanju u jeziku i pravopisu.

kao što se obično neodobrava mēšanje jednog glavnog slavjanskog narečja drugim n. p. ilirskoga ruskim, isto tako nemože se odobriti ni

měšanje jednog podnarěčja drugim; jer medju najglavniim zakonima cěle naravi taj nalazimo: da sve što na světu jest, onakvo kakvo jest, u svojoj cěloj bitnosti uzdèržati se tèrsi, i odma ginuti počimlje, kako najmanje štogod od svoje bitnosti izgubi. gine dakle po razměri upravo onoliko, koliko se drugim měša, ne samo svako glavno narěčje, nego i svako podnarěčje, jer ono što jest, biti prestaje, i směša postaje, te tako bezkrajnim i bezkonačnim měšanjem svoju bitnost gubi svejedno, kao što etimologični i blagoglasni pravopis směšani, ne samo i jedan i drugi biti prestaju, nego još i sumnje prouzrokuju kako trěba pisati. takva měšanja nemogu se odobravati ni u obziru jezika, ni u obziru pravopisa; jer svejedno kao što bi sjedinjavao*

---

* *to nam dokazuje različno pisanje rěči: gdje, gdě, gdi, gde, dje; tko, ko; lahko, lako, lagše, lakše; izza, iza; sèrdce, sèrce; junačtvo, junaštvo itd.*

ko se tu těši, da bi se moglo odrediti dogovorom, u koliko trěba pisati po etimologii, u kolikoli po blagoglasju, nek promisli, da je dogovor čista samovoljnost, i posve rědka stvar, te da se ljudi samo onda dogovaruju kad jedan drugoga o točnosti svoje misli osvědočiti nemože.

čisti etimologični pravopis sva slavjanska narěčja, isto tako se jedino čistim blagoglasnim pravopisom može naznačiti svaka i najmanja razlika, koja je u izgovoranju. potrěbito je dakle, da primimo ili čisto etimologični pravopis ili da izaberemo jedno narěčje, pa da pišemo posve čisto po blagoglasju, polag koga svako narěčje svoj osobiti pravopis iziskuje, jer svaka i najmanja razlika u izgovaranju, iziskuje iste takve razlike i u pismu, i zato se nemogu naša ilirska narěčja (ikavsko, ekavsko i jekavsko) pisati jednim pravopisom po dosadašnjem načinu, jer kod rogatoga e (ě) zapamti ikavac do duše lako, da ovaj rogati e (ě) nie e nego i, isto tako ekavac, da ovaj rog (ˇ) za njega ništa drugo nie, nego bezpotrěbica, ali što da učini jekavac, koi mora zapamtiti, da e ovaj rogati e (ě) u rěčima: srěća, vrěća, vrěmena itd. čisti e (sreća, vreća, vremena itd.), u rěčima: sědim, věra, měra itd. je, (sjedim, vjera, mjera itd.), u rěčima sědim, lěpo, vrěme itd. ie, (siedim, liepo, vrieme itd.), u rěčima: lěpota, nědra itd. da e omekšava slova l i n, i prelazi š njima u, lj i nj (ljepota, njedra itd.), a u rěčima: děd, těrati itd. da e, i dj tj, i dj́ tj́ (ć), (djed, tjerati i dj́ed, ćerati itd.)

o narečju.

ako bi se izabralo od ilirski narěčja jedno za književno, to bi možebiti najbolje bilo, uzeti jekavsko:

1. slogi za ljubav, jer svi skoro naši spisatelji počimlju sve više i više tim narječjem pisati.

2. jer najveći diel našega naroda tim narječjem govori.

3. jer je to najblagoglasnie ilirsko narječje.

abecede ilirske.

*iliri imadu 4 abecede: glagoliticu, ćiliricu, abecedu glavno-europejsku * i polatinčenu ćirilicu.***

glagolitica i ćirilica (pogledaj tablicu) nisu više običajne kod ilira. te dvie abecede moramo zato sada smatrati kao svetinje, koe bi, kad bi se jedna od nji primila najsposobnie sredstvo bile, sjediniti u pismu ne samo ilire, nego i sve slavjane.

---

* *glavno-europejska zato, jer su latini samo velika slova današnje glavno-europejske abecede imali, a mala slova postala su u kasnie doba.*

** *polatinčena zato, jer je značaj prave ćirilice odbacila, i lice latinski slova posve poprimila.*

dan današnji može se naš narod u obziru jèzičnom razdieliti na dvie strane; jedna strana piše glavno-europejskom abecedom, i ta se strana može nazvati èrvatskom, (k njoj spadaju: èrvati, slavonci, dalmatinci s dobrovčanima, istrianci, kranjci, polovina staerske, i veći diel korutanske; druga strana piše polatinčenom ćirilicom, i ta strana može se nazvati sèrpskom, (knjoj spadaju svikoliki ostali iliri). da reknemo na kratko i od prilike: katolici upotrebljavaju glavno-europejsku abecedu, a pravoslavni polatinčenu ćirilicu.

slova današnja ilira. *dodatak.*

abeceda glavno-europejska.				polatinčena ćirilica.*			slova ruska.	slova poljska.	slova česka.	ćirilica za štampu
A	a	𝒜	*a*	А	а	*а*	а	a	a	А *az*
B	b	ℬ	*b*	Б	б	*б*	б	b	b	Б *buky*
V	v	𝒱	*v*	В	в	*в*	в	w	v	В *vědi*
G	g	𝒢	*g*	Г	г	*г*	г	g	g	Г *glagol*
D	d	𝒟	*d*	Д	д	*д*	д	d	d	Д *dobro*

* velika rukopisna slova pogledaj u zadnjem redku tablice.

abeceda glavno-europejska.				polatincěna ćirilica. *			slova ruska.	slova poljska.	slova česka.	ćirilica za štampu
E	e	E	e	E	e	e	э	e	e	Ɛ jestj
Ž	ž	Ž	ž	Ж	ж	ж	ж	ž	ž	Ж živěte
		z			з		з	z	z	S zělo
Z	z	Z	z	З	з	з	з	Z	Z	З zemlja
I	i	I	i	I	i	i	и	i	i	И iže
		i			i		и	i	i	ї
K	k	K	k	К	к	к	к	k	k	К kako
.	.	.	.	.	.	.	л	.	.	Λ ljudi
M	m	M	m	М	м	м	м	m	m	М mislite
N	n	N	n	Н	н	н	н	n	n	N naš
O	o	O	o	О	о	о	о	o	o	О on
P	p	P	p	П	п	п	п	p	p	П pokoj
R	r	R	r	Р	р	р	р	r	r	Ρ rci
S	s	S	s	С	с	с	с	s	s	С slovo

* velika rukopisna slova pogledaj u zadnjem redku tablice.

abeceda glavno-europejska.				polatinčena cirilica. *			slova ruska.	slova poljska.	slova česka.	cirilica za štampu
T	t	*T*	*t*	Т	т	*т*	т	t	t	Т *tverdo*
U	u	*U*	*u*	У	у	*у*	у	u	u	оу, ȣ *uk*
F	f	*F*	*f*	Ф	ф	*ф*	ф	f	f	Ф *fert*
H	h	*H*	*h*	Х	х	*х*	х	ch	ch	Х *chěr*
		o			*o*		*o*	*o*	*o*	Ѡ *ot*
		ot			*от*		.	*ot*	*ot*	Ѿ
		šč			*шч*		щ	*szcz*	šč	Щ *šča*
C	c	*C*	*c*	Ц	ц	*ц*	ц	c	c	Ц *ci*
Č	č	*Č*	*č*	Ч	ч	*ч*	ч	cz	č	Ч *červi*
Š	š	*Š*	*š*	Ш	ш	*ш*	ш	sz	š	Ш *ša*
.	.	.	.	.	.	.	ъ	.	.	Ъ *jer*
.	.	.	.	.	.	.	ы	y	y	Ъі *jery*
.	.	.	.	.	.	.	ь	.	.	Ь *jerj*

*** velika rukopisna slova pogledaj u zadnjem redku tablice.**

abeceda glavno-europejska.				polatinčena cirilica. *			slova ruska.	slova poljska.	slova česka.	ćirilica za štampu
Ě	ě	*Ě*	*ě*	Ѣ	ѣ	*ѣ*	ѣ	ie, ia	ě	Ѣ *jatj*
		ju			*ju*		ю	*ju*	*ju*	Ю *jus*
		ja			*ja*		я	*ja*	*ja*	Ꙗ
		je			*je*		є	*je*	*je*	Ѥ
.	.	.	.	.	.	.	.	ę	.	Ѧ
.	.	.	.	.	.	.	.	ję	.	Ꙗ
.	.	.	.	.	.	.	.	ą	.	Ѫ
.	.	.	.	.	.	.	.	ją	.	Ѭ
		ks			*ks*		кс	*x*	*ks*	Ѯ *ksi*
		ps			*ps*		пс	*ps*	*ps*	Ѱ *psi*
.	.	.	.	.	.	.	ѳ	.	.	Ѳ *thita*
.	.	.	.	.	.	.	ѵ	.	.	Ѵ *ižica*
L	l	*L*	*l*	Л	л	*л*	.	l	l	.
J	j	*J*	*j*	J	j	*j*	й	j	j	Й

** velika rukopisna slova pogledaj u zadnjem redku tablice.*

abeceda glavno-europejska.				polatinčena ćirilica.*			slova ruska.	slova poljska.	slova česka.	ćirilica za štampu
Nj	nj	*Nj*	*nj*	Њ	њ	*њ*	нь	ń	ň	Нь
Dj	dj	*Dj*	*dj*	Ђ	ђ	*ђ*	.	dź	.	.
Tj	tj	*Tj*	*tj*	Tj	тј	*тј*	.	ć	.	.
Ć	ć	*Ć*	*ć*	Ћ	ћ	*ћ*	.	.	.	.
Dž	dž	*Dž*	*dž*	Џ	џ	*џ*	дж	dž	dž	.
.	.	.	.	.	.	.	дь	.	ď	Дь
.	.	.	.	.	.	.	ть	.	ť	Ть
.	.	.	.	.	.	.	ль	.	.	Ль
.	.	.	.	.	.	.	лъ	ł	.	Лъ
.	.	.	.	.	.	.	рь	.	.	Рь
.	.	.	.	.	.	.	.	rz	ř	.
.	.	.	.	.	.	.	.	dz	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	ś	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	ź	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	h	.

* *velika rukopisna slova pogledaj u zadnjem redku tablice.*

o abecedi glavno-europejskoj

glasovi itirski, koi imadu u glavno–europejskoj abecedi svoja posebna slova, jesu: a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, v, z.

za glasove: š, ž, č, ć, tj, lj, nj, i dj, nenalazimo slova u glavno–europejskoj abecedi, jer ostali europejci te glasove ili nemaju, ili i svaki po svojem načinu piše.

slova za ove glasove mogu se napraviti na tri načina:

1. slože se dva ili više slova, i kaže se, da ova dva itd. slova nisu za dva itd. nego samo za jedan glas; tako su kod nas postali: lj, nj, tj i dj.

2. zabilježi se jedno slovo, da se zna, da nie ono, što jest, i da se š njim nepiše onaj, koi bi se morao, nego tomu sličan glas. tako su kod nas skèrpata slova: ć, č, š i ž.

3. izmisle se nova slova, ostalim nalična. taj način je do duše najbolji, ali i najteži.

kad bi se primila i za štampu i za pisanje kurzivna (okrugla) slova, jer se antikvatim (uglatim) slovima nemože pisati, onda bi se mnogo lakše mogla izmisliti slova po tretjem načinu za gore spomenute glasove, osobito kad

bi se primila za tù svèru kurzivna mala slova, koja bolje promjene i novosti podnašaju negoli ostala. *

*prie, nego što počmemo izmišljavati i kovati slova, moramo se ogledati, nebili štogodj sposobnoga već gotovo dje našli, što bi mogli primiti. u polatinčenoj ćirilici nalazimo za nekoe gore naznačene glasove slova, koja su posve nalik kurzivnim glavno-europejskim slovima, i ta slova, koja bi mi primiti mogli, ako sloga kod nas nie samo gola rieč, jesu: ж, ч,** ш;****

* *potrebita različnost slova mogla bi se dostignuti različno tankim i debelim slovima; ko pako misli, da se upravo nagnutim i upravnim slovima ta različnost dostignuti mora, neka promisli, da dosadašnja kurzivna slova mogu biti nagnuta i upravna.*

** *ч postae mnogo naličnii glavno-europejskim slovima, kad se izpod linie protegne (ꭓ), te tako svoju doljnju prazninu izgubi, koja ga jedino razlikue od ostali glavno-europejski slova.*

*** *najnepriličnie iz medju ova tri slova je ш, i to zato, што umnožava broj oni slova koja se slabo razlikuju u pismu od djekoi drugi; jer svejedno, kao што se n i u nebrižljivo spisani jedan od drugoga nerazlikuju, isto tako nerazlikuju se nemarno spisani medju*

za glasove pako: nj, lj, dj i tj (ć) morala bi se izmisliti nova slova, ako moжebiti nebi bolje bilo, i u tom obziru ugledati se u polatinyenu ćirilicu, i stopiti ь s slovima: n, l, d i t, koi slova glasovi po umekшavanju prelaze u glasove nj, lj, dj i tj (ć). sliyno, kao шto su u polatinyenoj ćirilici napravljena slova љ i њ stopila bi se slova n, l, d i t sa slovom ь u slova: ƞ, ƚ, ȡ i ƫ. pèrvo i tretje ƞ i ȡ moglo bi ostati, drugo skovano slovo ƚ pretvorilo bi se lako u pisanu u b, zato bi se moralo popraviti tako, da neizide izvan linie (љ), te se na taj nayin samo po sebi pretvori u polatinyeni ćirilski љ, jer latinski l i onako niшta drugo nie, nego protegnuti gèryki λ (λ). mjesto yetvèrtoga pako skovanoga slova ƫ mogao bi se zadèrжati dosadaшni ć, jer je: 1vo ovaj glas ć najbliжi po glasu glavno-europejskom glasu c. 2do slovo ƫ pomjeшalo bi se lako slovom t. 3tio slovo ƫ preveć je nalik polatinyeno-ćirilskom slovu ћ, te bi mutilo naшu braću sèrbe, i već jedino zato, nemoжe odobriti to

---

sobom ni ш i m; zato bi moжebiti dobro bilo, kad bi se kod slova ш njegov srednji stup poviш linie povukao (ш), ili barem pèrvi njegov stup na gornjem kraju vaviek okruglo (ш) nikada pako zaoшtrito (ш) pisao.

slovo niko, ko slogu ſeli. svakako bi pako bilo boљe izmisliti i za ovaj glas posebno slovo*, ſto bi moſebiti najlakſe za rukom poſlo, kad bi se promotrila kakvoća glasa ć, jer glas ć kao i glas ꙉ nisu u smotrenu glasova t i d posve ono, ſto su u smotrenu glasova n i l glasovi њ i љ. sasvim sliчnim umekſavanem koe slovom ь naznaчuemo, i koim n i l postaju њ i љ neprelaze glasovi t i d u ć i ꙉ nego u n. p. чeski ť i ď (leť zeď), od koi se чeski glasovi ť i ď, naſi glasovi ć i ꙉ razlikuju po ſumećem glasenu. ovaj ſum moramo naznaчiti kod glasa t slovom s, a kod glasa d slovom z, jer se suglasnik uski samo uskim, a suglasnik ſiroki samo ſirokim moſe izgovoriti; zato bi se morao naznaчiti glas ć slovima t ь s, a glas ꙉ slovima d ь z.

---

* nepazeći na to, da jedino glas ć nebi imao svoe posebno slovo, kad bi se zadèrſalo slovo ć, opet bi boљe bilo, izmisliti i za taj glas posebno slovo, jer se naſ razum onomu najviſe protivi, ſto e upravo naopako, t. j. slovo ć, koe mi spoznasmo istom prie 11 godina, imali su poљaci prie 1835te godine, ali poљski ć neodgovara naſemu, jer ga poљaci imadu upravo onꙉe, ꙉe mi piſemo tj, n. p. (braća) bracia, bratja itd.

*

slova t (te) i s (se) ujedno izgovorena sliu se u glas c, i malom promjenom u glas ć, zato moramo i slovo c malo promieniti, te ga pretvoriti moжebiti u slovo ꞓ=ꞓ, da dobiemo za glas ć sposobno slovo. da postae pravilno od slova c slovo za glas ć uviditi ꞓemo najboљe, ako promotrimo fonetiчnu (glasnu) kakvoꞓu glasa ć; t. j. glas t nesliva se samo s чistim esom, nego i s drugim esovima u razliчne glasove, шto nam najjasnie pokazuju sleduјuꞓa 4 redka:*

t i s n. p. ilirski	= *c*	*(ilir. c)*
ť i ś n. p. poљski	= *c*	*(poљ. ć)*
t i s n. p. cincarski	= *ꞓ*	*(ilir. ć)*
t i š n. p. ilirski	= *ч*	*(ilir. č)*

svejedno, kao шto smo naшli za skupslivene glasove t i s gotovo slovo c, isto tako moramo sklopiti i kod glasa ђ slova d i z u jedno moжebiti ovakvo z=ƺ slovo; jer svejedno kao шto su se slova t i s uskup izgovorena slila u c i malom promjenom u ꞓ isto tako slili su se i glasovi d i z u ƺ, i malom promjenom u ђ; zato i oђe, kao kod slova c moramo uчiniti

* *slovo s negubi niшta, ako se kao i ostala: be, ce, de itd. mjesto es izgovori, se, jer se suglasnicima pridavaju samoglasnici jedino zbog lakшeg izgovaraњa.*

malu promjenu slovom ꙃ, te ga pretvoriti moжebiti u slovo џ. da to punim pravom uчiniti moжemo, uviditi ћemo opet najboљe, ako promotrimo i oџe kao kod glasa ћ fonetiчnu kakvoћu glasa ђ, jer se i d sliva ne samo s чistim zeom, nego i s drugim zeovima u razliчne glasove, шto ћe ṇam opet pokazati najboљe sledujuћa 4 redka:

d	*i*	*z*	*n.*	*p.*	*ilirski*	=	ꙃ	*(poљ. dz)*
d	*i*	*ź*	*n.*	*p.*	*poљski*	=	ꙃ́	*(poљ. dż)*
d	*i*	*z*	*n.*	*p.*	*cincarski*	=	џ	*(ilir. dj)*
d	*i*	*ž*	*n.*	*p.*	*ilirski*	=	ж	*(ilir. dž)*

slova є, ћ, ꙃ i џ moramo i mi upotrebiti, ako oћemo naznaчiti u pismu razliчno izgovaraњe glasa ћ i glasa џ. ꙃ i є morali bi se pisati onџe, џe se izgovaraju ne samo kao џ i ћ, nego i kao dj i tj (ikavski di, ekavski de), n. p. џevojka i djevojka, џak i djak, џed i djed; leћeti i letjeti, braћa i bratja, ћerati i tjerati itd; џ i ћ pako morali bi se pisati onꙃe, ꙃe se izgovaraju vaviek samo kao џ i ћ (ikavski i ekavski takoџer џ i ћ) n. p. roџen, usaџen, ṇaџen; vreћa, sreћa, veћ itd.

kad bi se primila ova slova, imao bi 1ᵛᵒ svaki posebni glas svoe posebno slovo, a 2ᵍᵒ onaj, koi

bi uчio naшu abecedu, nauчio bi veɇ i nekoliko slova polatinчene ɇirilice.

slogi za љubav mogla bi se primiti slova: њ ђ i ћ mjesto slova n, ѫ i ɇ, jer jedino, zaшto se nebi mogla uzeti, bilo bi to, da bi nas slovo њ smetalo, jer je postalo od slova н, koe u glavno–europejskoj abecedi nie n nego h; a zbog ostala dva slova moglo bi se kazati:

1. nenalaze se u staroslavjanskoj azbuki, skovana su dakle u novie doba, i to tako neugledno, da i mnogi sèrbљi, koi tim slovima piшu, priznaju, da su to jedina dva ruжna slova u polatinчenoj ɇirilici, koja bi se morala popraviti.

2. da se moraju pisati na dva puta, шto treba izbjegavati kod svi slova, i шto se i onako nemože izbjegnuti kod slova i, upravo da se slovo j bez gorne pikne (ȷ), i slovo t bez gorne linie (ɬ) i uspiшe.

3. ako se na to nebi ni pazilo, da su ɇ i ѫ шumeɇi glasovi, i sve da se prizna, da e ɇ чisto omekшani t, koi je dakle pravilno postao iz slova T i Ь, opet se nebi moglo odobriti, шto su obadva ova slova ћ i ђ posve neznatnom promjenom sklopita iz T i Ь (Ћ, ћ; Ђ, ђ); jer bi se Ђ bio morao sloжiti iz slova Д i Ь (Дь).

O glasu è, (à).

niђe nema toliko nesloge u cјelom ilirskom pravopisu, koliko u pisanu glasa è, јer ga neki èrvati aom (à), drugi eom (è), a sèrbљi opet чistim erom (r) piшu.

sèrbљi se nemogu naчuditi dosta èrvatima, i to cјelim pravom, kad vide, da piшu e ili a, pak zabiљeжe taј e (è) ili taј a (à), da znade odma svaki чitateљ, da taј e ili taј a nie e ili a.

koi a piшu, navode kao osobito vaжan dokaz to: da јedan diel naшega naroda izgovora u slogu èr glas a, i da zato a piшu. ako se izgovara a, svaki ga i pisati mora, koi god namјerava pisati u tom podnareчјu, u kom se izgovara glas a u slogu èr, ali ko privoli, da јekavsko nareчјe bude naшe kњiжevno, onaј nemoжe pisati àr, јer se u tom nareчјu neчue samoglasnik a u izgovaranu sloga èr.

koi è piшu, navode osobito to: da se u pјevanu svaђe u slogu èr pјeva e. koi se tom pisanu protive, kaжu, da se neчue u pјevanu чisti e, nego nekakvi napole progutani glas, koi e istina bog naјpriliчnii glasu e, ali koi se samo napole izgovara i чue. da ovaј e јest e, ali

da se razlikue od yistoga ea, to dakle priznaju i u tom se slaжu i oni, koi e piшu, i niovi protivnici, pèrvi govoreѥi, da e ovaј e (è, à) pјevayki e, a drugi priznavaјuѥi, da e napole progutani e, zato neka ostane taј e i onda e kad se napiшe, te neka se i u pismu razlikue od yistoga napisanoga ea možebiti naјboљe tako, da se e okrene (ə); јer arapin ostae arapin, makar on i na glavi staјao.

sərbљi piшu u mјesto əra svaђe yisti r, ђe god to biti moжe, a ђe bi moglo prouzrokovati ovakvo pisane smutnu kakvu, tu umeѥu ъ n. p. тръо, uoъpeaши ce, itd. te time veѥ priznaјu, da r kod nas slog yini. r јe dakle u naшem slogu ər samoglasnik, koi i u pisanu samoglasnik ostati, t. ј. svoe posebno slovo imati mora, moжebiti od prilike ovakvo: r.

da osim naшega rra yine slog suglasnici, to vidimo ne samo kod drugi slavјana n. p. prst, mrtvý, srdce, vlk, hltati plný itd. nego i u straјnskim јezicima n. p. nemaykom, u kom suglasnik n slog yini u rieyima: werden, haben, graben itd., koe se piшu ovako kao шto su ovђe napisane, a werdən, habən, grabən itd. izgovaraјu.

ko dvoi, da se razlikue r od yistoga era (r),

neka pokuuua nekoe rieyi n. p.: yetrest, vra, skrati itd. sricati na sledujuea dva nayina, izgovarajuei slovo r onako, kao uto se izgovara prvi slog u rieyi rvat:

1. y, e, ye-t, r, tr-yetr-e, s, t, est-yetrest.
s, k, r, skr-a, a-skra, t, i, ti-skrati.
v, r, vr-a, a-vra.

2. y, e, ye-tr, tr-yetr, r, e, s, t, rest-yertrrest
s, k, r, skr-r, a, ra-skrra, t, i, ti-skrrati.
v, r, vr-r, a, ra-vrra.

svatko ee priznati, da e drugi nayin sricana mnogo uglauenii i naravnii od prvoga, jedino zato, uto od, iz samoglasnika эra i suglasnika era sastavлenog samoglasnika rra, suglasnik r prelazi k drugom slogu, kao uto to u govoru biva, a kod prvog sloga neuto uto nie r, ostae. kad nebi razlika bila meuu erom i rom, mogao bi se ne samo jedan mjesto drugoga metnuti, nego bi se i jedan s drugim mogao promieniti; ali ko govori yetrrest, skrrati, vrra itd.? a kako da se izgovori yetrrest, skrrati vrra itd.

* * *

lako bi bilo napraviti slova od ovi mouebiti sposobnia, kad se nebi smatrala kakvoea glasova, i kad se nebi moralo paziti osobito na to, da se

priblimimo ꞓirilici, u koliko to mome biti viuue, ali promatrajuꞓi, da, osobito uuto se tiye pribli-жavana k ꞓirilici, sloga kod nas viuue vaжi, ne-goli i ista sposobnost, moжemo se time tjeuuiti, da bi i kod ovi slova ono, uuto bi potrebito bilo, promienilo vrieme i kaligrafia (љepopisje), koja najboљe i najbrжe kod slova izjednayuju i ugla-иivaju sve, uuto e nejednako i neuglaиeno.

o polatinyenoj cirilici.

** da se svauuto onakvo kakvo jest, samo u svojoj cjelosti uzdrжati moжe, to nam pokazuju najbo-љe srbљi i rusi, koi su staroslavjansko narjeyje tako dugo srbili i rusili, dok nisu uvidili, da se mo-raju okaniti toga posla, i vratiti se k yistom staro-slavjanskom narjeyju. tako vidimo, da e i sta-roslavjanska ꞓirilica odma prestala biti svetina, kako se je car petar veliki usudio u staroslav-jansku azbuku dirnuti, i napraviti, (nezina slova po glavno-europejskim poљepuuavajuꞓi) danauu-nu glavno-europejskoj abecedi posve sliynu po-latinyenu ꞓirilicu,* koja se od svog postanka do dana danauunega sve jednako jouu promienue,*

---

* *Schaffarik, Geschichte der slav. Sprache und Liter.*
evgenij slovar istoriy.

popravʌa i poʌeruшava, slova iz glavno-europejske abecede prima, a druga opet izostavʌa.

kad to sve promislimo, moramo priznati, da ako se mogu nazvati uz glagolicu ikoja druga slavjanska slova izvornima, da jedino staroslavjanska to ime zasluжuju; poprimiti dakle staroslavjansku ćirilicu opet, a ostaviti polatinyenu sasvim, bila bi posve mala жrtva, i zato, nebili to upravo nikakva жrtva bila, slogi za ʌubav ne cjelu polatinyenu ćirilicu, nego samo 5 nezinь slovь жrtvovati, t. j slova: b, н, c, p i y, koja nam i onako viшe slogu kvare, nego sva ostala, jer se nalaze i u glavno-europejskoj abecedi, i u polatinyenoj ćirilici, a svaʌe drugo znaye, te tako smeta svako ovo slovo poseb duʌe vremena nego uskup sva ostala i jednu i drugu stranu; rvate, kad yitaju knige uтampane polatinyeno-ćirilskim slovima, a srbʌe ne samo onda, kad yitaju knige od rvatь spisane, nego i kod uyena ostalь europejski jezikь.

izostavʌena ova slova mogla bi se nadomjestiti ili iz staroslavjanske azbuke ili iz glavno-europejske abecede.

ako nadomjestimo izostavʌena slova: b, н, p, c, y staroslavjanskim slovima, nesmiemo staroslavjanska slova: Б, Н, ϱ, С, Ѹ, *promie-*

иivati tako, da izgube svoe svojstveno lice, jer nam sveto biti mora niovo svojstvo svejedno kao i svakь drugi slovь, i zato se poлeршavane staroslavjanskь slovь samo u toliko odobriti može, u koliko nedira tuжu osobnost, t. j. staroslavjanska slova nesmiu se nikada poлeршavanem pretvoriti u kakva druga n. p. latinska slova, jer kazati: „staroslavjanska slova Б, Ν itd. pretvorila su se kod nas poлeршavanem u latinska slova B. H itd. i zato nie B viшe be (buki) niti e H sada viшe ha (hjer), nego B je sada ve (vjedi) a H e sada en (on) itd.“ bilo bi upravo tako, kao kad bi n. p. maнari naшe narodne pjesme u maнarski jezik preveli, pak kazali: „ove ilirske narodne pjesme, prevedene u maнarski jezik nisu sada viшe narodne pjesme, nego su sada maнarske poslovice.“*

glavno - europejska slova nisu polatinyenim cirilskim slovima srodnia od staroslavjanskь, ali su im spodobnia, zato bi se mogla nadomjestiti u polatinyenoj cirilici izostavлena slova: b, н, p, c i y, glavno - europejskim slovima: v, n, r, s i u.

---

* *da e to moguce, pokazue nam danaшne poлeршavane staroslavjanskь slova, pogledaj n. p.: Radices linguae slovenicae veteris dialecti, scripsit Franciscus Miklosich Phil. et juris Doctor.*

primjer pisana s primitim slovima:
v, n, r, s, u.

здrava маші, нeгубi нiшта doјeћi ђeцu, нi здrавља нi љeпoтe, зaшто e тo najгrдnia опачiна и здrave маmere гleдалi мi на дужнoсті њезiнe жeнскe iлi дrжavne, ако oнa novoroђeнцu прvu cápu кrашi, кoјu mu e sama narav пriredilа i odличiла, пe тiмe пoкаже, da'нie vrieдna нi iмeна нi sreћe маmerinske.

* * *

sve zbog sloge.

ako bi vec ovakvo pisane nas mnogo sјediniti moglo, koliko bi veca korist za nas to bila, kad bi se poprimila slogi za љubav u polatinyenu cirilicu slova m i t mјesto slova м i ш, koјa јe dva slova u svakdaшnem pisanu i onako posve vec primio veci diel i srbaља i rusa, јer su za pisane mnogo sposobnia negoli slova м i ш. isto tako bi se i slovo d, s v e z b o g s l o g e moglo promieniti љeршim i za pisane mnogo sposobniim slovom d.

primjer pisana s primitim slovima:
m, t, d.

здrava mati, негuбi niшta dojeћi ђeцu, ni здravља ni љeпote, зato e to najгrdnia oпaчina u здrave matere, глeдaлi mi na duжnosti њeзine жeнзкe iлi drжavne, aкo ona novoroђenцu пrvu ránu кrati кoju mu e зama narav пriredila i oдлuчiлa, te time пoкaжe da nie vriedna ni imena ni зreћe materinзкe.

* * *

velike su ovo promјene, ako i smatramo za se, ali malenkosti, ako promotrimo, da e naшa sveta duжnost, slogi svaku doprinieti жrtvu, pak da samo ono, шto e dobro, ostae, a zlo samo po sebi propada. da se ove promјene prime i od јedne i od druge strane, pribliжile bi azbuku i abecedu јednu drugoј u toliko, da bi mi s vremenom samo јednu zadrжali, a drugu (ma koja bila) odbacili; i najveћu korist od ti promјena imali veћ za sada u tom, шto bi se svaka kniga uskup i glavno-europeјskim, i polatinчeno-ћirilskim slovima шtampati mogla; t. ј. razlika e meђu ova dva naчina pisana tako

malena, da bi mane, nego obiчna prva korektura (popravљane) zadavale posla one promјene, koe bi se uчiniti morale da se naшtampa n.p. јedna polovina istisaka za rvate a druga polovina za srbљe.

---

nove rieчi.

aksan, чrkna.
antikvat, uglat.
etimologia, korenoglasјe.
fonetiчan, glâsan.
kaligrafia љepopisјe.
korektura, popravљane.
kurzivan, okrugal.

nekoe utamparske pogreuke.

str. 6 red. 4 мошт mjesto мошти
— 7 — 11 gèrka mjesto gèrka
— 9 — 11 pisati mjesto blagoglasno pisati.
— 10 — 2 ilirski narěčja mjesto ilirski narěčja
— 10 — 15 ilira mjesto ilira
— 16 — 2 itirski mjesto ilirski
— 16 — 2 gtavno mjesto glavno
— 16 — 11 stova mjesto slova.

glagolica i ćirilica.

glagolica			ćirilica		glas slova		glagolica			ćirilica		glas slova	
rukopisna	za štampu	značenje broju	najstarii rukopisa	značenje broju			rukopisna	za štampu	značenje broju	najstarii rukopisa	značenje broju		
Ⰰ	Ⰰ	1	А	1	a	A	Ⱇ	Ф	500	Ф	500	f	F
Ⰱ	Ⰱ	2	Б		b	B	Ⱈ	Ⱈ	600	Х	600	ch	X
Ⰲ	Ⰲ	3	В	2	v	В	Ⱉ		700	Ѡ	800	o	O
Ⰳ	Ⰳ	4	Г	3	g	Г	Ⱋ	Ⱋ	800	Щ		šč	Šč
Ⰴ	Ⰴ	5	Д	4	d	D	Ⱌ	Ⱌ	900	Ц	900	c	C
Ⰵ	Ⰵ	6	Є	5	e	E	Ⱍ	Ⱍ	1000	Ч		č	Č
Ⰶ	Ⰶ	7	Ж		ž	Ž	Ⱎ	Ш		Ш		š	Š
Ⰷ		8	Ѕ	6	z	Z	Ⱏ	І		Ъ		ŭ	Ŭ
Ⰸ	Ⰸ	9	Ꙁ	7	z	Z	ⰟⰊ			ЪІ		ŭj	Ŭj
Ⰹ	Ⰹ	10	И	8	i	I	Ⱐ			Ь		i	J
Ⰺ	Ⰺ	20	Ї	10	i	I	Ⱑ	Ⱑ		Ѣ		é	
Ⰻ	Ⰻ	30					Ⱓ	Ⱓ		Ю		ju	Ju
Ⰼ	Ⰼ	40	К	20	k	K				Ꙗ		ja	Ja
Ⰽ	Ⰽ	50	Л	30	l	L				Ѥ		je	Je
Ⰿ	Ⰿ	60	М	40	m	M	Ⱔ			Ѧ		ę	
Ⱀ	Ⱀ	70	Н	50	n	N	Ⱗ			Ѩ	900	ję	
Ⱁ	Ⱁ	80	О	70	o	O	Ⱘ			Ѫ		ą	
Ⱂ	Ⱂ	90	П	80	p	P	Ⱙ			Ѭ		ją	
Ⱃ	Ⱃ	100	Р	100	r	R				Ѯ	60	ks	Ks
Ⱄ	Ⱄ	200	С	200	s	S				Ѱ	700	ps	Ps
Ⱅ	Ⱅ	300	Т	300	t	T				Ѳ	9	th	Th
Ⱆ	Ⱆ	400	Ѹ		u	U	Ⱛ			Ѵ	400	y	V

d.ra agustinovića pravopis

ꙟ бечꙋ

ꙟ шtamparii pl. шmida.

1846.

3186187953